

Marno János

Az igazság és az igazság hangjai

Tisztelt Érintettek, tisztelt Közönség !

Hitem s bizalmam szerinti való, hogy az esztétikai gondolkodás, mint magától-értetődően szabad ítéletalkotás múltó és örökkévalóságokról nem csak veleszületett jussa, de mondhatni, kényszerítő tehetsége is valamennyi individuális elmének. A világot nem én teremtettem, ám annak valóságai mégiscsak egyedül általam szólhatnak meg, nélkülem a világ indifferens marad, közömbös, hogy mire ragyog fel, mire alszik ki. Feltételezem, hogy ha áll is mögötte Valaki, annak sem szívügye értelmet látni ebben a kedélyhullámzásban, nem mondom, hogy űnja a dolgot (vagy játékot), hiszen ha űnná, nyilván berekesztené, viszont a jelek szerint nem is igen közösködik vele, kevés hajlandóságot mutat a diskurzusra. Mi azoban nevet adunk, azaz megkülönböztetjük a dolgokat egymástól, beszédünkben a világ feldarabolódik, tárgyi és képzeletbeli valóságok pendülhetnek meg egyazon húrokon, a szisztolében már a diasztolés felhangokat hallani, és megfordítva, egyszóval a világnak szíve támad, emlékezete önmagáról. Benépesül velünk a világ, és individualizálódik általunk, így mikor szembe, mikor egymás mellé kerül abszolút többség és abszolút kisebbség, tömeg és szellem, statisztikai törvény és transzcendens törvényszegés – miközben mi a legcsekélyebb bizonyosságban sem lehetünk affelől, hogy összességében mit mutat a valóság képe. Nem tudjuk, hanem kívánjuk és féljük tudni az igazságot. Erkölcsi érzékünk, köztudomásúlag, inkább igazodik a szelek, semmint a csillagok járásához, ezért lelkiismeretünk is természetsszerűleg a szűkebb, hogy ne mondjam, partikuláris viszonyok függvényében javul vagy romlik, kisebbségi tudatunkhoz társul a kisebbségi érzés, s emígy csakhamar ott vagyunk, ahol a part (mint rész) szakad. Maradván még e hasonlatnál: ekképp szélesül, apadozik a folyó. Hovatovább míg akárhányszor bele lehet majd lépni. Kérem, ezt ne vegyék csúfolódásnak, mindössze erkölcsi tehetségünk pillanatnyi állapotáról, kondíciójáról próbáltam minél elfogulatlanabb, pártatlanabb képet adni. Nem minthogyha bárkinél kevésbé részrehajlónak képzelném magamat, sőt: gyanítom, hogy szinte egészen csak a magam élet-

halál kérdései izgatnak, a világra vonatkozó ítéleteimet egocentrikus gondolkodásom diktálja, mely diktatúrával szemben, bizony, eszköztelen vagyok.

És itt visszakanyarodnék ahhoz, amivel kezdtem. Vajon nem éppen ebben az eszköztelenségben rejlik egyszersmind a szabadságom is? A szubjektivitásomban, tudniillik, vagy szében mondva, a leplezhetetlen alanyiségomban? Nem tudhatom, hogy objektíve van-e valami értelme a létnek, csupán annyit tudok, mert tapasztalom szüntelenül, hogy igenlés és tagadás bennem váltogatják, alkalmasint metszik, azaz kioltják, pontosítják egymást – és hogy e kérdés-válasz mozgalomnak mind szellemileg, mind fizikailag csakis én viselhetem a gondját. Ha pedig ezt tudom, akkor másokat is a tulajdon szabadságuk, tehetségük (eszköztelenségük) szerint fogok megérteni, esztétikai érdeklődésem támad irántuk, kiszolgáltatni magam vonzásuknak, taszításuknak. Nem az igazságot, hanem az igazság szívhangjait hallatom, illetve hallom. Ezek lesznek a mindenkori igazság örökké változó paraméterei is, esztétikai-költői egyszerűségek, az úgynevezett Nagy Mű számlálhatatlanul sok és sokféle-képpen működő jelenlétele. Mondják gyakran: túl sok nálunk a költő. A dilettáns. Én úgy gondolom, sokkal több vérbeli költő hallgat közöttünk, mint amennyien nagyobbrészt a körülményeikből s kevésbé a tehetségükből következően gyakorolhatják az írástudó szakmát, továbbá azt is gondolom, hogy a dilettantizmust elsősorban az intézményi professzionalitás termeli ki, egyszerűen azzal, hogy a megszokott, uralkodó kánonok szerint előítélkezik, útját állja – nem, nem a dilettáns, hanem a természetszerűleg deviáns tehetségeknek. Még hozzá rendszerint erkölcsi torlaszt emel eléjük, ideológiai tiltások, elvárások útvesztőivel retenti el vagy épp megvesztegeti őket.

De hogy szavamnak itt végre határt szabjak, a Madách Imre nevével fémjelzett irodalmi pályázat azért oly jelentős az én szememben, mert lehetőségében legalább kerüli a kontra-szelekciót, a jelítség művek mögött nem tudni, mikor áll egy "szakmai kisistenség", mikor egy "névtelen teremőerő", rajtunk, önmagunkra hagyatkozott olvasókon múlik, hogy a műben melyik fajtára ismerünk rá. A pályamunkákról alkotott ítéleteink, remélem, közelítették az igazságokat, s azt meg kíváltképp remélem, hogy a Palócföld, mint eddig tette, a jövőben is utat tud és akar nyitni e pályázat révén a tehetségek előtt. Illesse ezért köszönet a folyóirat főszerkesztőjét és helyettesét, akikkel a művek elbírálását együtt végeztük, valamint mindazokat, akik résztvettek a pályázaton, és külön köszönet járjon a pályázat anyagi-erkölcsi támogatóinak. (Marno János költő értékelő jegyzete a szerkesztőség felkérésére készült és elhangzott 1993. jan. 22.-én a balassagyarmati Madách emlékünnepeken.)